

**ПРИСТАП ДО ЛЕКОВИТЕ ЗА
УНАПРЕДУВАЊЕ НА ЗДРАВЈЕТО
НА ЖЕНИТЕ ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА**

FOUNDATION | ФОНДАЦИЈА
OPEN | ОТВОРЕНО
SOCIETY | ОПШТЕСТВО
MACEDONIA | МАКЕДОНИЈА

Подготовката и печатењето на публикацијата
е финансиски поддржано од
Фондацијата отворено општество Македонија - ФООМ

**Пристап до лековите за унапредување
на здравјето на жените во
Република Македонија**

Здружение за еманципација, солидарност и еднаквост на жените во РМ - ECE

Подготвено од:

Д-р сци. екк. Ванчо Велинов, Институт за јавно здравје

Проф. д-р Елена Ќосевска, Институт за јавно здравје

Д-р Борјан Павловски, Здружение за еманципација, солидарност и еднаквост на жените во РМ - ЕСЕ

Дип. Економист Дарко Антиќ, Здружение за еманципација, солидарност и еднаквост на жените во РМ - ЕСЕ

ВОВЕД - РЕЗИМЕ

Здружението за еманципација, солидарност и еднаквост на жените во РМ - ЕСЕ во рамки на програмата за Јавно здравје и здравје на жените спроведе анализа за достапноста на лековите поврзани со здравјето на жените, со посебен осврт на лековите за остеопороза и препаратите со женски полови хормони кои се наоѓаат на Листата на лекови кои паѓаат на товар на Фондот за здравствено осигурување (ФЗОМ). Во овој документ дадени се наодите од анализата, клучните проблеми кои се јавуваат во набавката на овие лекови и препораките за надминување на истите, со цел унапредување на достапноста на лековите.

Со цел да се добијат податоци за достапноста на лековите од интерес и да се проучи состојбата од сите аспекти беа реализирани следните активности:

1. Дискусии во фокус групи со жени кои ги користат овие лекови;
2. Анализа на релевантната достапна документација од Фондот за здравствено осигурување на Македонија (ФЗОМ);
3. Анализа на информации од јавен карактер за лековите од интерес добиени од ФЗОМ и
4. Анализа на податоци од националното истражување за Репродуктивно здравје на населението во РМ, спроведено од страна на Здружението ЕСЕ и Специјалистичкото здружение на лекарите по социјална медицина со организација на здравствената дејност - СЗСМ.

Како главни пречки во достапноста до овие лекови, од страна на жените кориснички беа наведени следните:

- Високата цена за доплата при набавка на лековите за остеопороза кои се на позитивната листа;
- Ограничена достапност на лековите кои се на позитивна листа во аптеките, односно пациентите можат да ги најдат овие лекови на товар на ФЗОМ само во првата половина од месецот и
- Отсуство на хормонски препарати за контрацепција на позитивната листа на лекови, поради што жените мораат да ја плаќаат полната цена при набавката на овие препарати.

Финансиските пречки претставуваат главната причина која влијае на достапноста на овие лекови до жените кои имаат потреба од истите. Особено тука треба да се земе во предвид фактот дека најголем дел од корисничките на лекови за остеопороза се повозрасни жени чиј единствен приход се нивните пензии. Од друга страна пак од хормонската контрацепција имаат потреба и помладите девојки, кои во голем дел немаат свои приходи.

За таа цел беше подготвена анализа, од која произлегоа следните препораки:

- Намалување на трговските маржи (на пример 30% или 50%) на лековите за остеопороза и препаратите со женски полови хормони кои се наоѓаат на Позитивната листа на лекови;
- Намалување на партиципацијата за 50% за лековите за остеопороза и препаратите со женски полови хормони кои се наоѓаат на Позитивната листа на лекови;
- Укинување на квотите за набавка на лекови на позитивната листа кои паѓаат на товар на ФЗО и
- Воведување на најмалку еден препарат за хормонска контрацепција на Позитивната листа на лекови.

Наодите од спроведената анализа, пресметките, како и оправданоста на предложените мерки се дадени во рамките на овој документ.

Овој документ е наменет за донесувачите на одлуки кои се надлежни за овозможување на достапност на лековите, а пред се за Фондот за здравствено осигурување, Министерството за здравство и Бирото за лекови.

Проблем 1: Високата цена за доплата при набавка на лековите за остеопороза и препарати со женски полови хормони кои се на позитивната листа.

А) Формирање на цените на лековите

Позитивната листа на лекови опфаќа широк дијапазон на лекови со кои се третираат заболувањата на коскениот ткиво, односно остеопорозата. Позитивната листа ги опфаќа следните лекови со генерички назив: Clondronic acid, Romidronic acid, Ibandronic acid, Risendronic acid, Zolendronic acid и Alendronic acid. Голем дел од наведените лекови се аплицираат во болнички услови. Цените на лековите на Позитивната листа се формираат во согласност со Законот за лекови и медицински помагала, а висината на партиципацијата според Одлуката за утврдување на висината на учеството на осигурените лица во вкупните трошоци на здравствените услуги и лековите (Службен весник на РМ бр. 48/2000, 52/2000, 17/2005, 47/2005, 86/2007, 151/2007, 9/2009 и 65/2010). Може да се констатира дека подобрувањето на достапноста на лековите може да се постигне со измената на законската регулатива во делот на формирање на цените и плаќање на партиципација.

Предмет на нашата анализа беа лековите за третман на остеопорозата со генеричко име Alendronic acid (Alendor) и лековите за хормонска терапија со генеричко име Cyproterone+ethinylestradiol, Estradiol и Norethisterone и за истите е даден приказ на формирањето на цените во табела 1. Изборот за овие лекови е направен заради податоците од ФЗОМ за вкупно потрошените финансиски средства на товар на ФЗОМ за 2008 и 2009 година, што ја овозможи анализата. Сите пресметки се направени за лековите за кои ФЗОМ има податоци, а пресметувањата се направени со методологија која се користи за лекови на позитивната листа.

Табела 1. Формирање на цената на лековите за остеопороза и препарати за хормонска терапија								
Р.бр.	Генеричко име	Назив на лекот	Произв. цена во денари	Маржа на големо	Цена на големо	Маржа на мало	Цена на мало	Со ДДВ
1.	Alendronic Acid	Alendor tabl. 28x 10 mg	833	5%	874,65	20%	1.041,25	1.093,31
2.	Alendronic Acid	Alendor 70 tableti 70 mg, 4 tableti (blister 1x4)/kutija	476,19	5%	500	20%	595,24	625
3.	Cyproterone + ethinylestradiol	Diane 35 21x(2 mg+0.035 mg)	305	13%	344,65	25%	420,9	441,95
4.	Estradiol	Estrofem tabl.28x1 mg.	289,17	13%	326,76	25%	399,05	419,01
5.	Norethisterone	Primolut - Nor-1x20	175,57	5%	185,4	20%	220,71	231,75

Извор: Регистар на лекови на РМ, 2010, Министерство за здравство, Биро за лекови

Б) Трошоци за набавка на лековите

За овие лекови кои се на позитивна листа трошоците за набавка се делат помеѓу ФЗОМ и пациентите, учеството на Фондот и пациентите во трошоците за плаќањето на цената за секој лек посебно е прикажано во табела 2.

Според сегашните законски прописи на пр. за Alendor tabl. 28x10 mg, малопродажната цена на лекот изнесува 1.093,31 денар. Учеството на Фондот во цената изнесува 85,36 % или 933,31 денари, а на пациентите 14,64% или 160,00 денари. Може да се забележи дека учеството на ФЗОМ во цената е далеку повисоко од партиципацијата што пациентите ја плаќаат за лекот, но и покрај тоа висината на партиципацијата претставува проблем за пациентите заради нивната неповолна материјално-финансиска состојба. Учеството на ФЗОМ и пациентите во цените за сите лекови поединечно во апсолутен износ и во проценти се содржани во табела 2.

Во табела 3 се прикажани вкупните трошоци на ФЗОМ за 2008 и 2009 година за секој лек посебно, кои на пример изнесуваат - за Alendor tabl. 28x10 mg. 10.188.246 денари во 2008 година, а во 2009 година изнесуваат 7.034.698 денари. Според Одлуката за учество на пациентите во вкупните трошоци, пациентите за овој лек партиципираат со 14,64 % или во апсолутен износ 1.491.559 во 2008 година или 1.029.880 денари во 2009 година. Вкупниот трошок (Фонд + партиципација) изнесува 11.679.805 денари, а за 2009 година 8.064.578 денари. За останатите лекови е применет истиот начин на пресметување во зависност од процентуалното учество на Фондот и пациентот во цената на лекот.

Во пресметките не е вклучен препаратот за остеопороза со генеричко име Ibandronic acid, бидејќи истиот не се наоѓаше на Позитивната листа на лекови за периодот за кој ФЗОМ достави податоци (2008/2009 година). Моментално тој лек се наоѓа на позитивната листа, а сепак жените треба да доплатат околу 1.000 денари кога истиот го набавуваат од аптека. Оваа цена претставува значителен проблем за достапноста на лекот, особено земајќи во предвид дека најголемиот дел од корисничките на овој лек се повозрасни жени, чиј единствен извор на приходи се нивните пензии.

Табела 2. Учество на фондот и пациентите во цената на лековите							
Р.бр.	Генеричко име	Назив на лекот	Цена со ДДВ	Учество во цената		Процентуално учество	
				ФЗО	Пациенти	ФЗО	Пациенти
1.	Alendronic Acid	Alendor tabl. 28x 10 mg	1093,31	933,31	160	85,36%	14,64%
2.	Alendronic Acid	Alendor 70 tableti 70 mg, 4 tableti (blister 1x4)/kutija	625	535	90	85,60%	14,40%
3.	Cyproterone + ethinylestradiol	Diane 35 21x(2 mg+0.035 mg)	441	371	70	84,13%	15,87%
4.	Estradiol	Estrofem tabl.28x1 mg.	419,01	349,01	70	83,29%	16,71%
5.	Norethisterone	Primolut – Nor-1x20	231,75	191,75	40	82,74%	14,26%

Извор: Регистар на лекови на РМ, 2010, Министерство за здравство, Биро за лекови

Табела 3. Вкупни трошоци за 2008 и 2009 година на товар на Фондот и пациентите

Р.бр.	Генеричко име	Назив на лекот	Ден. на товар на ФЗО		Ден. на товар на пациентите		Вкупно денари	
			2008	2009	2008	2009	2008	2009
1.	Alendronic Acid	Alendor tabl. 28x 10 mg	10.188.246	7.034.698	1.491.559	1.029.880	11.679.805	8.064.578
2.	Alendronic Acid	Alendor 70 tableti 70 mg, 4 tableti (blister 1x4)/kutija	6.488.589	3.306.802	426.220	524.790	3.113.915	3.831.592
3.	Cyproterone + ethinylestradiol	Diane 35 21x(2 mg+0.035 mg)	2.687.695	3.306.802	426.220	524.790	3.113.915	3.831.592
4.	Estradiol	Estrofem tabl.28x1 mg.	555.989	806.580	92.906	128.004	648.895	934.584
5.	Norethisterone	Primolut - Nor-1x20	4.029.366	4.834.763	695.469	834.480	4.724.834	5.669.243

Извор: Фонд за здравствено осигурување, 2010 години

Предлог мерки за проблем 1: Намалување на цените на лековите преку намалување на трговските маржи и намалување на партиципацијата.

1. Намалување на трговските маржи на лековите

Од сегашната состојба во Република Македонија (Табела 1) може да се види дека формирањето на цените на овие лекови е со високи големопродажни и малопродажни маржи за посредниците во снабдувањето на населението со лекови. Имено, цените на лековите за остеопороза се формираат со големопродажна маржа од 5% и малопродажна маржа од 20%. Високите трговски маржи ја зголемуваат основицата за пресметување на ДДВ, која за лековите изнесува 5%, односно се зголемува малопродажната цена за која пациентите плаќаат партиципација. Поради тоа предлагаме како пример за намалување на маржата:

- намалување на трговската маржа за 30% или,
- намалување на трговската маржа за 50%,

Со двете предложени мерки ќе се оствари заштеда за ФЗОМ и за пациентите.

А) Намалување на маржата за 30%

Во табела 4 е претставено влијанието на намалувањето на трговските маржи врз малопродажната цена на лековите. На пр. за Alendor tabl. 28 x 10 mg, големопродажната маржа изнесува 5% а малопродажната маржа 20%. Намалувањето на маржите за 30 % значи намалување на сегашната големопродажна маржа на 3,50%, а на малопродажната маржа на 14%. Со така намалените маржи се намалува цената на лековите во аптеките. Заради пониската цена ФЗОМ остварува заштеда од 52,34 денари по пакување, а пациентот ќе плаќа за 8,98 денари пониска од сегашната.

Во табела 5 е прикажана вкупната заштеда од намалувањето на маржите за 30% на годишно ниво. На пример, со намалувањето на маржите за 30 % кај препаратот Alendor 28x10mg вкупните трошоци на годишно ниво за набавка на лекот се намалуваат за 5,61%. Процентот е добиен како разлика меѓу редовната цена и намалената цена, добиена со намалувањето на трговските маржи за 30%, односно во апсолутен износ вкупната заштеда за овој препарат би изнесувала 571.561,00 денари за 2008 година или 394.647,00 денари за 2009 година. Во оваа вкупна заштеда на годишно ниво на ФЗОМ отпаѓа 85,36% (види табела 4) или во апсолутен износ 487.884,00 во 2008 година и 336.871,00 денари во 2009 година. Од вкупната заштеда за набавка на овој препарат на пациентите би отпаднале 14,64% (види табела 5) или во апсолутни бројки тоа би изнесувало 83.677,00 денари во 2008 година и 57.771,00 денари во 2009 година.

Табела 4. Цени на лековите со намалена маржа за 30%

Р.бр.	Генеричко име	Назив на лекот	Произв. цена	Голомоп. маржа	Голомоп. цена	Малопр. маржа	Малопр. цена	Цена со ДДВ	Вкупен бенефит	Бенефит за ФЗО	Бенефит за пациентите
1.	Alendronic Acid	Alendor tabl. 28x 10 mg	833	3,50%	862,15	14%	982,85	1.031,99	61,32	52,34	8,98
2.	Alendronic Acid	Alendor 70 tab.70 mg.	476,19	3,50%	492,86	14%	561,86	589,95	35,05	30	5,05
3.	Cyproterone + ethinylestradiol	Diane 35 21x(2 mg + 0.035 mg)	305	9,1	332,76	17,50%	390,99	410,54	31,41	26,3	4,98
4.	Estradiol	Estrofem tabl.28x1 mg.	289,17	9,1	315,48	17,50%	370,69	389,23	29,78	24,8	4,98
5.	Norethisterone	Primolut-Nor 1x20	175,57	3,50%	181,72	14%	207,16	217,52	14,23	11,77	2,46

Извор: ЈЗУ Институт за јавно здравје на РМ, 2011 година

Доколку направиме пресметка за заштедата од оваа мерка применета за сите лекови наведени во табелата, вкупната заштеда за сите лекови во 2008 година би изнесувала 1.297.353,00 денари, од кои заштедата за ФЗОМ би изнесувала 1.096.636 денари, а за пациентите 200.717,00 денари. Вкупната заштеда од оваа мерка за 2009 година би изнесувала 1.420.515,00 денари, од кои заштедата на ФЗОМ би изнесувала 1.195.860,00 денари, а за пациентите 224.655,00 денари.

Табела 5. Бенефит за Фондот и пациентите во 2008 и 2009 година

Р.бр.	Генеричко име	Назив на лекот	Вк. бенефит денари		Бенефит за ФЗО		Бенефит за пациентите	
			2008	2009	2008	2009	2008	2009
1.	Alendronic Acid	Alendor tabl. 28x 10 mg	571.561	394.647	487.884	336.871	83.677	57.771
2.	Alendronic Acid	Alendor 70 tab.70 mg.	174.379	214.569	149.268	183.671	25.111	30.898
3.	Cyproterone + ethinylestradiol	Diane 35 21x(2 mg+0.035 mg)	215.172	264.763	181.024	222.745	34.148	42.018
4.	Estradiol	Estrofem tabl.28x1 mg.	46.136	66.449	38.427	55.345	7.709	11.104
5.	Norethisterone	Primolut - Nor-1x20	290.105	480.092	240.033	397.228	50.072	82.864
Вкупно			1.297.353	1.420.520	1.096.636	1.195.860	200.717	224.655

Извор: ЈЗУ Институт за јавно здравје на РМ, 2011 година

Пресметките се направени врз основа на податоците добиени од ФЗОМ за потрошувачката за лековите кои биле на Позитивната листа на лекови во 2008 и 2009 година. Меѓутоа, истата мерка ја предлагаме и за лековите од групата на бисфосфонати кои сега се на Позитивната листа на лекови, а не биле во тој период, како што се Tbl. Risedronic acid и Tbl. Ibandronic acid.

Б) Намалување на маржата за 50%

Во табела број 6 претставено е влијанието на намалувањето на трговските маржи за 50% врз малопродажната цена на лековите. На пример за препаратот tabl. Alendor 28 x 10 mg, големопродажната маржа изнесува 5% а малопродажната маржа 20%. Намалувањето на маржите за 50% значи намалување на сегашната големопродажна маржа на ниво од 2,50%, а на малопродажната маржа на ниво од 10%. Со така намалените маржи се намалува цената на лековите во аптеките со што заради пониската цена фондот остварува бенефит од 91,46 денари, а пациентот бенефит од платена партиципација на пониска цена 15,69 денари итн. за останатите лекови.

Во табела број 7 е прикажан вкупниот бенефит од намалувањето на маржите за 50%. На пр. со намалувањето на маржите за 50% кај Alendor 28x10mg вкупните трошоци на годишно ниво се намалуваат за 9,8%. Процентот е добиен како разлика меѓу редовната цена и намалената цена добиена со намалувањето на трговските маржи за 50%. Разликата помеѓу цените по воведување на предложената мерка би изнесувала 998.740,70 денари во 2008 година или 689.594,30 денари за 2009 година, што претставува вкупна заштеда од намалувањето на трговските маржи за 50%. Во оваа вкупна заштеда на годишно ниво на ФЗОМ отпаѓа 58,36% (види табела 7) или во апсолутен

износ 852.538,90 за 2008 година и 588.655,77 денари за 2009 година. Од вкупната заштеда за набавка на овој препарат на пациентите би отпаднале 14,64% (види табела 7) или 146.201,77 денари во 2008 година и 100.938,48 денари во 2009 година.

Доколку направиме пресметка за заштедата од оваа мерка применета за сите лекови наведени во табелата, вкупната заштеда за сите лекови во 2008 година би изнесувала 2.277.566,94 денари, од кои заштедата за ФЗОМ би изнесувала 1.925.877,63 денари, а за пациентите би изнесувала 351.689,31 денари. Вкупната заштеда од оваа мерка за 2009 година би изнесувала 2.488.079,63 денари, од кои на ФЗОМ отпаѓаат 2.095.617,24 денари, а за пациентите би изнесувала 392.462,39.

Табела 6. Цени на лековите со намалена маржа за 50%

Р.бр.	Генеричко име	Назив на лекот	Произв. цена	Големоп. маржа	Големоп. цена	Малоп. маржа	Малоп. цена	Цена со ДДВ	Вкупен бенефит	Бенефит за ФЗО	Бенефит за пациентите
1.	Alendronic Acid	Alendor tabl. 28x 10 mg	833	2,5%	853,82	10%	939,20	986,16	107,15	91,46	15,69
2.	Alendronic Acid	Alendor 70 tab.70 mg.	476,19	2,5%	488,09	10%	536,89	563,73	61,27	52,48	8,79
3.	Cyproterone + ethinylestradiol Cypreterone	Diane 35 21x(2 mg +0.035 mg)	305	6,5%	324,82	12,5%	365,42	383,69	58,26	49,01	9,25
4.	Estradiol	Estrofem tabl. 28x1 mg.	289,17	6,5%	307,96	12,5%	346,45	363,77	55,24	46,01	9,23
5.	Norethisterone	Primolut-Nor 1x20	175,57	2,5%	179,95	10%	197,94	207,83	23,92	19,79	4,13

Извор: ЈЗУ Институт за јавно здравје на РМ, 2011 година

Табела 7. Бенефит за ФЗО и пациентите за 2008 и 2009 година со намалување на трговските маржи за 50%

Р.бр.	Генеричко име	Назив на лекот	Вк. бенефит денари		Бенефит за ФЗО		Бенефит за пациентите	
			2008	2009	2008	2009	2008	2009
1.	Alendronic Acid	Alendor tabl. 28x 10 mg	998.740,7	689.594,3	852.538,90	588.655,77	146.201,77	100.938,48
2.	Alendronic Acid	Alendor 70 tab.70 mg.	304.827,6	375.082,9	261.119,49	321.301,98	43.708,10	53.780,91
3.	Cyproterone + ethinylestradiol	Diane 35 21x(2 mg+0.035 mg)	400.765,3	493.130,3	337.337,79	415.084,80	63.427,53	78.045,49
4.	Estradiol	Estrofem tabl.28x1 mg.	85.579,46	123.258,5	71.291,51	102.678,22	14.287,95	20.580,32
5.	Norethisterone	Primolut - Nor-1x20	487.653,9	807.013,7	403.589,94	667.896,47	84.063,96	139.117,19
Вкупно			2.277.567	2.488.080	1.925.877,63	2.095.617,24	351.689,31	392.462,39

Извор: ЈЗУ Институт за јавно здравје на РМ, 2011 година

Пресметките се направени врз основа на податоците добиени од ФЗО за потрошувачката за лековите кои биле на Позитивната лист на лекови во 2008 и 2009 година. Меѓутоа, истата мерка ја предлагаме и за лековите од групата на бисфосфонати кои сега се на Позитивната листа на лекови, а не биле во тој период, како што се Tbl. Risedronic acid и Tbl. Ibandronic acid.

2. Намалување на партиципацијата на лековите за 50%

Покрај намалувањето на маржата за решавање на проблемот со достапноста до лековите за остеопороза и препарати за хормонска терапија предлагаме намалување за 50% на партиципацијата што ја плаќаат пациентите при купување на лековите.

Во Табелата 8 прикажани се вкупните трошоци на товар на пациентите (вкупна партиципација) на годишно ниво, кои во 2008 изнесувале 3.132.374,00, а доколку би се применила предлог мерката истите трошоци би изнесувале 1.566.188,00 денари, што значи дека во 2008 година пациентите би заштедиле 1.566.188,00 денари. Во 2009 година пациентите за партиципација за овие лекови платиле 3.041.944,00 денари, а доколку би се применила предлог мерката овие трошоци би изнесувале 1.520.972,00 денари, односно за 2009 година пациентите би заштедиле 1.520.972,00 денари.

Табела 8. Бенефит за пациентите од намалување на партиципацијата за 50%						
Р.бр.	Генеричко име	Назив на лекот	Вкупен трошок на товар на пациентите		Вкупен бенефит за пациентите	
			2008	2009	2008	2009
1.	Alendronic Acid	Alendor tabl. 28x 10 mg	1.491.559	1.029.880	745.780	514.940
2.	Alendronic Acid	Alendor 70 tab.70 mg.	426.220	524.790	213.110	262.395
3.	Cyproterone + ethinylestradiol	Diane 35 21x(2 mg+0.035 mg)	426.220	524.790	213.110	262.395
4.	Estradiol	Estrofem tabl.28x1 mg.	92.906	128.004	46.453	64.002
5.	Norethisterone	Primolut - Nor-1x20	695.469	834.480	347.735	417.240
Вкупно			3.132.374,00	3.041.944,00	1.566.188	1.520.972

Извор: ЈЗУ Институт за јавно здравје на РМ, 2011 година

Пресметките се направени врз основа на податоците добиени од ФЗО за потрошувачката за лековите кои биле на Позитивната листа на лекови во 2008 и 2009 година. Меѓутоа истата мерка ја предлагаме и за лековите од групата на бисфосфонати кои сега се на Позитивната листа на лекови, а не биле во тој период, како што се Tbl. Risedronic acid и Tbl. Ibandronic acid.

3. Вкупен финансиски бенефит од двете претходни предлог мерки

Во овој дел се прикажани заштедите доколку се комбинираат претходно предложените мерки, односно заштедата од намалување на маржата за 30% и партиципацијата за 50% и заштедата од намалување на маржата за 50% и партиципацијата за 50%.

А) Намалување на маржата за 30% и партиципацијата за 50%

Вкупната заштеда кој би ја оствариле пациентите со намалување на трговската маржа за 30% и намалувањето на партиципацијата за 50% е добиена како збир од вкупната заштеда од намалувањето на трговската маржа за 30%, и намалувањето на партиципацијата за 50%. Вкупната заштеда за пациентите за 2008 година би изнесувала 1.766.905,00 денари и за 2009 година истата би изнесувала 1.745.627,00 денари (табела 9).

Табела 9. Вкупен бенефит за пациентите од предлог мерките со намалување на маржата за 30% и партиципацијата за 50%					
Заштеда за пациентите со намалување на маржата за 30%, во денари		Заштеда за пациентите со намалување на партиципацијата за 50%, во денари		Вкупна заштеда за пациентите од двете предложени мерки во денари	
2008	2009	2008	2009	2008	2009
200.717,00	224.655,00	1.566.188,00	1.520.972,00	1.766.905,00	1.745.627,00

Б) Намалување на маржата за 50% и партиципацијата за 50%.

Вкупната заштеда која би ја оствариле пациентите со намалување на трговската маржа за 50% и намалувањето на партиципацијата за 50% е добиена на ист начин како и во претходната табела и вкупната заштеда во 2008 година би изнесувала 1.917.877,31 денари, додека во 2009 година би изнесувала 1.913.434,39 денари (табела 10).

Од двете предложени мерки поголема заштеда за пациентите носи мерката за намалување на маржата за 50% и намалување на партиципацијата за 50%.

Табела 10. Вкупен бенефит за пациентите од предлог мерките со намалување на маржата за 50% и партиципацијата за 50%					
Заштеда за пациентите со намалување на маржата за 50%, во денари		Заштеда за пациентите со намалување на партиципацијата за 50%, во денари		Вкупна заштеда за пациентите од двете предложени мерки во денари	
2008	2009	2008	2009	2008	2009
351.689,31	392.462,39	1.566.188	1.520.972	1.917.877,31	1.913.434,39

Проблем 2: Ограничена достапност на лековите кои се на позитивна листа во аптеките

Секоја аптека има одредена квота од страна на ФЗОМ за продажба на лекови кои се наоѓаат на Позитивната листа на лекови. Квотата е изразена во финансиски средства за еден месец и до исполнување на квотата аптеката може да ги продава овие лекови на рецепт, а дел од нивната цена паѓа на товар на ФЗОМ. Преку квотата на никаков начин не се одредени кои групи на лекови треба да бидат опфатени со продажбата. Кога аптеката ќе ја исполни квотата веќе не може да продава лекови кои паѓаат на товар на ФЗОМ. Од јавно достапните документи подготвивме преглед на финансиските квоти кои се доделуваат на аптеките поделени по општини и градот Скопје во 2010 година (табела 11).

Табела 11. Приказ на распределените финансиски квоти на аптеките, прикажани според општина			
Општина	Финансиски средства, доделени како квоти на аптеките по општина (во МКД)	Општина	Финансиски средства, доделени како квоти на аптеките по општина (во МКД)
Берово	1.005.000,00	Крива Паланка	1.250.000,00
Битола	5.982.000,00	Крушево	524.000,00
Брод	556.000,00	Куманово	7.255.000,00
Валандово	624.000,00	Неготино	1.247.000,00
Велес	3.529.000,00	Охрид	3.323.000,00
Виница	1.000.000,00	Прилеп	5.325.000,00
Гевгелија	1.867.000,00	Пробиштип	835.000,00
Гостивар	5.602.000,00	Радовиш	1.711.000,00
Дебар	1.402.000,00	Ресен	909.000,00
Делчево	1.304.000,00	Свети Николе	1.102.000,00
Демир Хисар	481.000,00	Скопје	34.611.000,00
Кавадарци	2.344.000,00	Струга	3.273.000,00
Кичево	2.884.000,00	Струмица	5.033.000,00
Кочани	2.593.000,00	Тетово	9.870.000,00
Кратово	547.000,00	Штип	3.029.000,00

Жените изјавија дека сите овие лекови кои се на Позитивната листа на лекови, на товар на ФЗОМ можат да ги најдат во аптеките само до 10-ти или 15-ти во месецот. Според нивните изјави многу е тешко да се најдат лекови на товар на ФЗОМ по 15-ти во месецот. Оваа состојба негативно влијае на достапноста на лековите кои се на Позитивната листа и на товар на ФЗОМ. Оваа состојба се случува поради принципот на работа со финансиски квоти на аптеките, бидејќи кога аптеката ќе ја потроши квотата повеќе не може да издава лекови на товар на ФЗОМ.

Предлог мерки за проблем 2: Укинување на квотите кои ФЗОМ ги доделува на аптеките на месечно ниво

Со укинување на квотите за продажба на лекови кои се на Позитивната листа на товар на ФЗОМ, кои ФЗОМ ги доделува на аптеките на месечно ниво, значително ќе се подобри достапноста на лековите до лицата кои имаат потреба од истите. Финансиските квоти значително ги нарушуваат правата на достапност до лекови, бидејќи кога квотата за одредена аптека ќе се надмине истата повеќе не може да издава лекови на товар на ФЗОМ. Лековите кои се на Позитивната листа на лекови треба да бидат постојано достапни до граѓаните, покриени на товар на ФЗОМ, а не нивната достапност да зависи од тоа дали дадената аптека ја надминала или не финансиската квота доделена од ФЗОМ. Со оваа мерка ќе се гарантира и универзалната достапност до здравствената заштита во РМ согласно Уставот и законите.

Проблем 3: Отсуство на хормонски препарати за орална контрацепција на позитивната листа на лекови на ФЗОМ, поради што жените мораат да ја плаќаат полната цена при набавката на овие препарати.

Од информациите добиени од ФЗОМ, како и од изјавите на жените во фокус групите утврдивме дека на Позитивната листа на лекови нема ниту еден хормонски препарат за орална контрацепција. Поради тоа жените кои сакаат да користат хормонска контрацепција, при набавката мораат да ја плаќаат полната цена за овие препарати. Финансиските причини претставуваат дополнителен фактор кој придонесува кон ниската стапка на користење на контрацепција помеѓу жените во репродуктивен период во Македонија. Истражувањето на Здружение ЕСЕ и СЗСМ покажа дека во изминатата година само 5,7% од жените во репродуктивен период користеле хормонска контрацепција, додека жените на возраст од 20-24 години, користат хормонска контрацепција во само околу 2% од

случаите. Кога процентот од 5,7% од жените во репродуктивен период ќе се примени на национално ниво излегува дека околу 29.000 жени од репродуктивниот период користат хормонски препарати за орална контрацепција. Земајќи во предвид дека едно пакување на препаратите за орална контрацепција се користи околу 1 месец, претпоставената потрошувачка на препарати за орална контрацепција би изнесувала околу 348.000 пакувања на годишно ниво. Поставувањето на препарат за хормонска контрацепција на позитивната листа, ќе придонесе кон поголема достапност кон овие препарати, како и кон поголемо користење на хормонска контрацепција од страна на жените во репродуктивен период.

Предлог мерки за проблем 3: Поставување на хормонските препарати за орална контрацепција на Позитивната листа на лекови

Имајќи ги во предвид наодите за употреба на препарати за орална контрацепција, добиени од националното истражување за Репродуктивно здравје, спроведено од страна на Здружение ЕСЕ и Здружението на лекари специјалисти по социјална медицина, околу 29.000 жени користат орална контрацепција и трошат околу 348.000 пакувања од овие препарати годишно. Оваа претпоставена бројка е земена како појдовна основа за понатамошните пресметки за поставување на Позитивната листа на лекови на неколку препарати за орална контрацепција.

Во моментот на жените во РМ на располагање им се повеќе хормонски препарати за орална контрацепција, кои се наведени во табела 12, од кои ниту еден не се наоѓа на Позитивната листа на лекови. Во табелата се дадени и Единствените цени за овие лекови, кои корисниците ги плаќаат во готово (од џеб), што претставува бариера за пристап на корисниците до овие препарати.

Со цел подобрување на достапноста до хормонските препарати за орална контрацепција, предлагаме воведување на позитивната листа на најмалку еден од препаратите. Идеално би било на позитивната листа на лекови да се постават барем три препарати за орална контрацепција, за жените да имаат поголем избор во користењето на контрацепција.

За оваа цел направивме пресметки за финансиските импликации поврзани со поставувањето на три препарати за хормонска орална контрацепција на Позитивната листа на лекови. Напоменуваме дека трите препарати за кои направивме ваква пресметка се избрани по случаен избор, при што водевме внимание за цената на препаратите. Како репер беше земена средната цена на чинење на препаратите, која изнесува 510,00 денари (препаратот со просечната цена, еден препарат со пониска цена и еден со повисока цена).

Табела 12. Приказ на најчесто користените контрацептивни препарати со единствените цени за истите		
Заштитно име	Генеричко име	Единствена цена со вклучен ДДВ (денари)
Primolut Nor	Tbl. Norethisterone	232
Dabroston	Tbl. Dydrogesterone	709
Logest	Tbl. Gestodene, ethinylestradiol	317
Microgynon 30	Tbl. Levonogestrel, ethinylestradiol	207
Yasmin	Tbl. Ethinylestradiol, drospirenon	519
Angeliq	Tbl. Drospirenone, Ethinylestradiol	977
Yaz	Tbl. Drospirenone, Ethinylestradiol	610

Соодветно на направениот избор, ги одбравме следните три препарати:

- препаратот со генеричко име Dydrogesterone, назив на лекот Dabroston филм-обложена таблета 30x10 mg со цена 709,00 денари за пакување.
- препаратот со генеричко име Levonogestrel, ethinylestradiol, со назив на лекот Microgynon 30, филм-обложена таблета 21x(0,15 mg + 0,03 mg) со цена 207,00 денари/пакување.
- третиот препарат кој го предлагаме е препаратот Yasmin филм-обложена таблета 21x(3 mg+ 0,03 mg) чија малопродажна цена изнесува 519,00 денари.

Како појдовна основа за пресметките за воведување на овие препарати на Позитивната листа на лекови ги користевме податоците добиени од националното истражување за Репродуктивно здравје, спроведено од страна на Здружение ЕСЕ и Здружението на лекари специјалисти по социјална медицина. Според ова истражување околу 29.000 жени користат орална контрацепција, односно се трошат околу 348.000 пакувања од овие препарати

годишно. Ако овој број на жени кои користат орална контрацепција математички го поделиме на седумте препарати за орална контрацепција, добиваме бројка од 4.143 жени кои користат еден од препаратите на листата. По однос на цената на предложените три препарати користени се податоците добиени од Бирото за лекови (табели 13 и 14).

Пресметките за воведување на секој од трите предложени препарати на Позитивната листа на лекови се следните:

А) Поставување на препаратот со генеричко име Tbl. Dydrogesterone назив на лекот Dabroston на Позитивната листа на лекови (табела 13 и 14). Тргувајќи од претпоставката дека на годишно ниво овој препарат го користат 4.143 жени, тогаш средствата кои тие ги издвојуваат за негово набавување изнесува 35.247.935,00 денари. Во случај овој препарат да се постави на позитивната листа на лекови, трошокот за набавка на препаратот ќе биде поделен помеѓу ФЗОМ и пациентите, при што на товар на ФЗОМ ќе падне трошок од 29.279.135,00 денари, а пациентите ќе се ослободат од овој трошок за набавка на овој препарат. Во овој случај пациентите би плаќале само 120,00 денари партиципација за едно пакување или вкупно за сите корисници партиципацијата на годишно ниво би изнесувала 5.968.800,00 денари.

Б) Поставување на препаратот со генеричко име Tbl. Levonogestrel, ethinylestradiol, назив на лекот Microgynon, со малопродажна цена од 207 денари, на Позитивната листа на лекови (табела 13 и 14). Тргувајќи од претпоставката дека на годишно ниво овој препарат го користат 4.143 жени, тогаш средствата кои тие ги издвојуваат за негово набавување изнесува 10.291.005,00 денари на годишно ниво. Во случај овој препарат да се постави на позитивната листа на лекови, трошокот за набавка на препаратот ќе биде поделен помеѓу ФЗОМ и пациентите, при што на товар на ФЗОМ ќе падне трошок од 8.301.405,00 денари, а пациентите ќе се ослободат од овој трошок за набавка на овој препарат. Во овој случај пациентите би плаќале само 40,00 денари партиципација за едно пакување или вкупно за сите корисници партиципацијата на годишно ниво би изнесувала 1.989.600,00 денари.

В) Поставување на препаратот со генеричко име Tbl. Ethinylestradiol, drospirenon назив на лекот Yasmin, со малопродажна цена од 519,00 денари, на Позитивната листа на лекови (табела 13 и 14). Тргувајќи од претпоставката дека на годишно ниво овој препарат го користат 4.143 жени, тогаш средствата кои тие ги издвојуваат за негово набавување изнесува 25.802.085,00 денари на годишно ниво. Во случај овој препарат да се постави на позитивната листа на лекови, трошокот за набавка на препаратот ќе биде поделен помеѓу ФЗОМ и пациентите, при што на товар на ФЗОМ ќе падне трошок од 21.327.645,00 денари, а пациентите ќе се ослободат од овој трошок за набавка на овој препарат. Во овој случај пациентите би плаќале само 90,00 денари партиципација за едно пакување, или вкупно за сите корисници партиципацијата на годишно ниво би изнесувала 4.474.440,00 денари.

Табела 13. Вкупни трошоци за набавка на препарати за хормонска терапија на годишно ниво

Р.бр.	Генеричко име	Назив на лекот	Цена со ДДВ	Потрошувачка на пакувања/годишно*	Вкупен трошок/годишно (во денари)
1.	Dydrogesterone	Dabroston	709	49.715	35.247.935
2.	Levonogestrel, ethinylestradiol	Microgynon 30	207	49.715	10.291.005
3.	Ethinylestradiol, drospirinon	Yasmin	519	49.715	25.802.085

*Бројот на потрошени пакувања на годишно ниво е добиено по пат на претпоставениот број од 4.134 жени кои го користат секој препарат и истите користат околу 12 пакувања годишно

Табела 14. Трошоци за набавка на препарати за хормонска терапија на годишно ниво поделени по трошоци на товар на фондот и пациентите

Р.бр.	Генеричко име	Назив на лекот	Вкупен трошок во денари/годишно	Вкупен трошок на ФЗО/годишно (во денари)	Вкупен трошок на пациентите/годишно (во денари)
1.	Dydrogesterone	Dabroston	35.247.935	29.279.135	5.968.800
2.	Levonogestrel, ethinylestradiol	Microgynon 30	10.291.005	8.301.405	1.989.600
3.	Ethinylestradiol, drospirinon	Yasmin	25.802.085	21.327.645	4.474.440

Вредноста што треба да падне на товар на ФЗОМ можеби изгледа висока, но треба да се има во предвид дека достапноста на препаратот до пациентите, со кој се делува превентивно, би можело да доведе до понатамошни компликации за кои фондот во подоцнежен период треба да плати далеку повисок износ на финансиски средства. Незаштитените сексуални односи водат до повеќе последици меѓу кои се и несаканата бременост, како и малигни промени на репродуктивните органи кај жената. Овие состојби изискуваат дополнителни трошоци во смисла на дијагностика и лекување. Имено, во РМ во 2007 година има 3.147 случаи на бременост кои завршиле со медицински индуциран абортус по цена од 7.400,00 - 9.100,00 денари за еден случај. Во истиот период (2007) има 1.017 болнички лекувани случаи за операција на малигна неоплазма на овариум, кое лекување чини од 62.458,00 – 105.917,00 денари за еден случај. Во 2007 имало и 1.432 случаи на операција на малигна неоплазма на утерус, кој третман чини од 62.458,00 – 105.917,00 денари за еден случај. Без да се врши подетално пресметување, очигледно е дека трошокот на ФЗОМ во лекување на последиците би бил далеку повисок. Од тие причини со ставањето на хормонски препарати за контрацепција на позитивната листа на лекови на ФЗОМ и преку нивното превентивно дејствување на здравјето кај жените, би се избегнале понатамошните здравствени компликации на пациентите и понатамошно зголемување на финансиските средства што ќе треба да ги плати ФЗОМ за дијагностика и лекување на овие состојби и заболувања.

По воведувањето на овие препарати на Позитивната листа на лекови ги предлагаме истите предлог мерки за намалување на цената на чинење како и за претходните лекови, односно:

- намалување на трговската маржа за 30% или за 50%
- намалување на партиципацијата на лековите за 50%.

Заклучок:

Од анализата за достапноста на лековите за унапредување на здравјето на жените во Република Македонија може да се заклучи дека лошата финансиска состојба кај пациентите е главната бариера за достапноста до лековите. Другата значителна пречка во достапноста на лековите претставуваат финансиските квоти на аптеките. Заради унапредување на здравјето на жените во Република Македонија и подобрување на достапноста до лековите, како и намалување на трошоците кои ги имаат пациентите при купувањето на овие лекови предлагаме мерки/решенија кои покрај за пациентите ќе имаат позитивни ефекти и за останатите учесници во процесот на производство, дистрибуција и финансирање на лековите.

Воведувањето на предложените мерки ќе резултира со следните позитивни ефекти:

- Зголемување на достапноста на лековите до пациентите, заради намалени трошоци при набавката на лековите;
- Зголемување на достапноста на лековите до пациентите поради укинување на квотите за аптеките и достапност на лекови на товар на ФЗО во тек на целиот месец;
- Зголемување користење на хормонската контрацепција од страна на жените во репродуктивниот период;
- Подобрување на здравствената состојба заради редовно користење на потребната терапија;
- Заштеда на финансиски средства за ФЗОМ и особено за пациентите.

Здружение за еманципација, солидарност и еднаквост на жените на Р. Македонија

ул. Максим Горки 20/1-4, 1000 Скопје, тел. + 389 (0)2 3117 866, 3298 295, факс + 389 (0)2 3211 453, esem@esem.org.mk, www.esem.org.mk

Е С Е М